

Dominik Mierzejewski

ORCID 0000-0002-5943-2874

Przemysław Ciborek

ORCID 0000-0001-7502-4638

Mateusz Chatys

ORCID 0000-0003-2432-8484

Chiny wobec świata w drugim roku pandemicznym

Niewątpliwie fakt, iż kryzys pandemiczny nie został zahamowany, w istotny sposób przyczynił się do działań w chińskiej polityce zagranicznej. Przedstawiając swoje sukcesy w walce z pandemią, Chiny rozpoczęły ofensywę w dotychczas nieakcentowanym wymiarze normatywnym: redefinicji praw człowieka. Promowanie praw człowieka z chińską charakterystyką stało się kolejnym elementem w szeroko rozumianym sporze z Zachodem, w tym głównie ze Stanami Zjednoczonymi. Z działań w regionie istotne było wycofanie amerykańskich żołnierzy z Afganistanu i wpływ tej decyzji na politykę chińską oraz postępujące napięcia amerykańsko-chińskie w regionie Azji Południowo-Wschodniej. Ponadto w 2021 r. przewodniczący Xi Jinping odbył rozmowy z amerykańskim prezydentem Joem Bidenem oraz Władimirem Putinem, choć te rozmowy, jak cała aktywność międzynarodowa przewodniczącego Xi, miały formę zdalną ze względu na obostrzenia pandemiczne. Od stycznia 2020 r. chiński lider nie odbył żadnej podróży zagranicznej, co niewątpliwie powinno być brane pod uwagę w analizach chińskiej polityki zagranicznej.

Ogólne założenia polityki zagranicznej i redefinicja praw człowieka

Z perspektywy działań w polityce zagranicznej Chińska Republika Ludowa na pierwszym miejscu stawiała relacje z mocarstwami: Rosją i Stanami Zjednoczonymi, w dalszej kolejności zaś z Unią Europejską i państwami rozwijającymi się. Dla Chińskiej Republiki Ludowej stosunki z Moskwą są konieczne i jako jedyne zapewniają możliwość trwania aktualnego ładu międzynarodowego. Jak zauważył minister spraw zagranicznych Wang Yi: „dopóki dwie główne potęgi, Chiny i Rosja, stoją obok siebie i zacieśniają

współpracę, porządek międzynarodowy nie zostanie zakłócony, aksjomaty świata nie upadną, a hegemonizm nie zwycięży”¹. Stosunki chińsko-rosyjskie oparte głównie na relacjach interpersonalnych przewodniczącego Xi Jinpinga i prezydenta Władimira Putina dają możliwości koordynacji działań na arenie międzynarodowej na takich forach jak Szanghajska Organizacja Współpracy, BRICS czy Organizacja Narodów Zjednoczonych. Najistotniejszym wydarzeniem tworzącym aurę partnerskiego sojuszu był wirtualny szczyt Xi-Putin. Obie strony podkreśliły, iż wsparcie dla tzw. kluczowych interesów jest elementem stosunków bilateralnych². Tym samym zadeklarowano, iż w wypadku dalszej agresywnej polityki Rosji wobec Ukrainy i Chińskiej Republiki Ludowej wobec Tajwanu obie strony pozostaną neutralne, bez jawnego wsparcia. Takie podejście jednak gwarantuje Moskwie i Pekinowi swobodę w bardziej asertywnej postawie w polityce międzynarodowej³.

Z perspektywy Pekinu Waszyngton prowadzi politykę opartą na „podwójnych standardach”, co przejawia się głównie w rozbieżnościach w deklaracjach i działaniach dyplomatycznych strony amerykańskiej. Mimo że niektórzy politycy z USA anonsowali, iż nie ma woli politycznej, by wspierać „niepodległość Tajwanu”, oraz że nie forsują zasad z zimnej wojny – to działania i współpraca z mniejszymi państwami w Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej wskazywały na proces odmienny. Sprawy polityki Waszyngtonu wobec Tajwanu należą do najistotniejszych kwestii dzielących obie strony w relacjach dwustronnych – jak zauważa Wu Xinbo z Uniwersytetu Fudan w Szanghaju⁴. W czasie wirtualnego szczytu przewodniczący Xi Jinping ostrzegł amerykańską administrację, że podwójna gra z Tajwanem to „igranie z ogniem”, które podzieli świat, a to przyniesie katastrofalne skutki dla przyszłości stosunków międzynarodowych. Pekin jest świadomy, że wsparcie dla Tajwanu płynące z Waszyngtonu w znaczący sposób ogranicza możliwości strategiczne dalszych globalnych działań Chin⁵. Z kolei

¹ „Wang Yi Guowuyuan weiyuan jian waizhang jiu 2021 guoji xingshi he wajiao gongzuo jieshou Xinhua he Zhongyang guanbo diashi zong tai lianhe caifang” (połączony wywiad dla agencji prasowej Xinhua, chińskiego radia i telewizji radcy stanu i ministra spraw zagranicznych Wang Yi na temat sytuacji międzynarodowej i pracy dyplomatycznej w 2021 r.), https://www.mfa.gov.cn/wjzbhd/202112/t20211230_10477288.shtml (dostęp: 21.01.2022).

² Ibidem.

³ Por. B. Kowalski, M. Słowikowski, „Szczyt Xi – Putin: partnerskie monologi ze Stanami Zjednoczonymi w tle”, <https://www.osa.uni.lodz.pl/publikacje/blog-osa/szczegoly/szczyt-xi-putin-partnerskie-monologi-ze-stanami-zjednoczonymi-w-tle> (dostęp: 23.01.2022).

⁴ „Biden and Xi pledge more cooperation, but offer no breakthroughs”, *The New York Times*, 15 listopada 2021 r., <https://www.nytimes.com/live/2021/11/15/world/biden-xi-summit> (dostęp: 26.01.2022).

⁵ „Biden-Xi summit highlights tensions – and desire for cooperation”, *The Guardian*, 16 listopada 2021 r., <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/16/biden-xi-summit-highlights-tensions-and-desire-for-cooperation> (dostęp: 26.01.2022).

Joe Biden podkreślił, że stanowisko amerykańskie w sprawie wartości jest niezmiennie i będzie ono dalej promowane: demokracja oraz wolność, w tym idea „wolnego Indo-Pacyfiku”, stają się priorytetem działań Stanów Zjednoczonych. Oprócz kwestii międzynarodowych, na co uwagę zwracają Stuart Lau oraz Phelim Kine, chińsko-amerykański szczyt ważny był z punktu widzenia polityki wewnętrznej, miał bowiem na celu pokazanie twardego stanowiska obywatelom obu państw. Joe Biden przystępował do szczytu po podpisaniu pakietu infrastrukturalnego o wartości jednego trylionu dolarów, natomiast przewodniczący Xi Jinping po Szóstym Plenum Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin, na którym przyjęto „rezolucję w sprawie historii KPCh” – lider Chin jest w niej przedstawiony jako otwierający nowy rozdział w historii Chin⁶. Zdaniem polityków w Pekinie stosunki chińsko-amerykańskie mogą „wrócić na właściwe tory”, jeżeli Waszyngton porzuci próby zmiany systemu chińskiego i uzna suwerenne prawo Chin do własnego rozwoju i odrodzenia – wskazał minister spraw zagranicznych Wang Yi w czasie wywiadu 30 grudnia 2021 r. Do warunków brzegowych zaliczono również konieczność traktowania Chin jako partnera, którego się respektuje, oraz odejście Waszyngtonu od ideologicznej ścieżki w relacjach bilateralnych. Co ważne, w wypowiedziach chińskich polityków uznawano, że Ameryka musi się liczyć nie tylko z rządem i partią, lecz także z obywatelami Chin⁷. Wskazuje to na procesy, które zachodzą aktualnie w Chinach: przez kreowanie negatywnego obrazu Zachodu partia mobilizuje zasoby ludzkie, których stanowisko, odpowiednio przekazane przez Pekin, staje się częścią polityki zagranicznej⁸.

W relacjach z Unią Europejską przewodniczący Xi Jinping odbył spotkania z liderami Francji Emmanuelem Macronem i Niemiec Angelą Merkel, a także Unii Europejskiej, Charles'em Michelem, choć nie doszło do tradycyjnego szczytu UE-Chiny. Jedynym spotkaniem chińsko-europejskim był wideoszczyt Chiny – Europa Środkowa i Wschodnia w lutym 2021 r. W polityce unijnej Chiny dostrzegły rosnącą polaryzację i podziały wewnątrz Wspólnoty, które mają negatywnie wpływać na stosunki dwustronne. Głównie chodzi tu o „zamrożenie” przez Parlament Europejski umowy inwestycyjnej⁹ oraz wystąpienie Litwy z formatu wielostronnej współpracy Chin

⁶ S. Lau, P. Kine, „Biden and Xi hold ‘candid and direct’ first summit”, Politico, 16 listopada 2021 r., <https://www.politico.eu/article/biden-xi-us-china-summit/> (dostęp: 26.01.2022).

⁷ „Wang Yi Guowuyuan weiyuan jian waizhang jiu 2021...”, op. cit.

⁸ Szerzej na temat obrazu Zachodu w mediach chińskich zob. D. Mierzejewski, „China’s narrative regarding the West during the pandemic”, CAA Brief, wrzesień 2021, https://www.osa.uni.lodz.pl/fileadmin/user_upload/Jednostki/Osrodek_Spraw_Azjatyckich/CAA_Briefs/2021/CAA_Brief_DM_September_2021.pdf (dostęp: 26.01.2022).

⁹ „MEPs refuse any agreement with China whilst sanctions are in place”, Parlament Europejski, 20 maja 2021 r., <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/press-room/20210517IPR04123/meps-refuse-any-agreement-with-china-while-sanctions-are-in-place> (dostęp: 26.01.2022).

z Europą Środkową i Wschodnią¹⁰. Jednak w porównaniu z podejściem do stosunków z Waszyngtonem ton wypowiedzi chińskich polityków był raczej koncyliacyjny: „Chiny i Europa mają różne systemy, ale to nie znaczy, że muszą być rywalami. Obie strony mogą się szanować, uczyć się od siebie i pomagać sobie nawzajem”¹¹.

Oprócz klasycznych stosunków bilateralnych i wielostronnych należy zwrócić uwagę na fakt, że w 2021 r., kolejnym roku pandemii COVID-19, chińska dyplomacja zmieniła nieco narzędzia w oddziaływaniu międzynarodowym, angażując większe środki na promowanie własnej narracji w zakresie praw człowieka. Co ważne, Pekin zaczął używać tych samych pojęć co Zachód, podając jedynie inną ich interpretację. Takie terminy jak „chiński model” czy „chińskie doświadczenie” wciąż pozostają w słowniku chińskich dyplomatów. Niemniej jednak mówienie o demokracji i prawach człowieka oraz ich chińskich interpretacjach, stawiających na prawo do rozwoju, nie zaś wolność, stanie się istotnym wyzwaniem dla liberalnego ładu międzynarodowego.

W cytowanym powyżej wywiadzie ministra spraw zagranicznych z grudnia 2021 r. Wang Yi co prawda nie wskazał literalnie Waszyngtonu, ale z jego wypowiedzi jednoznacznie wynikało, iż o niego chodzi: „Na świecie wciąż są siły, które zawsze myślą, że są lepsze, i zawsze chcą narzucać swoją wolę innym. Często wykorzystują zasady, prawa człowieka, demokrację i inne szlachetne wartości, by zdyskredytować oraz powstrzymać Chiny i wiele krajów rozwijających się”¹².

Zgodnie z kontekstem przytoczonej wyżej wypowiedzi dyplomacja ChRL rozpoczęła ofensywę lansującą chińską wersję praw człowieka. Na początku 2021 r., w lutym, przedstawił ją minister spraw zagranicznych Wang Yi w wystąpieniu na 46. sesji Rady ds. Praw Człowieka ONZ. W kontekście chińskiego podejścia do „praw zorientowanych na człowieka” kluczową sprawą jest dobro materialne oraz „szczęście”, które mają być odpowiednikiem zachodnich praw równości, wolności słowa czy wyznania. Co istotne, pojęcie bezpieczeństwa, rozumiane w bardzo szerokim kontekście, jest promowane jako jeden z elementów chińskiej definicji praw człowieka¹³.

¹⁰ S. Lau, „Lithuania pulls out of China's '17+1' bloc in Eastern Europe”, Politico, 21 maja 2021 r., <https://www.politico.eu/article/lithuania-pulls-out-china-17-1-bloc-eastern-central-europe-foreign-minister-gabrielius-landsbergis/> (dostęp: 26.01.2022); B. Kowalski, B. Jundo-Kaliszewski, „Otwarcie biura Tajwanu na Litwie z Chinami i USA w tle”, <https://www.osa.uni.lodz.pl/publikacje/blog-osa/szczegoly/otwarcie-biura-tajwanu-na-litwie-z-chinami-i-usa-w-tle> (dostęp: 26.01.2022).

¹¹ „Wang Yi Guowuyuan weiyuan jian waizhang jiu 2021...”, op. cit.

¹² Ibidem.

¹³ J. Feng, „China trying to redefine human rights in latest campaign, says D.C. analyst”, *Newsweek*, 26 lutego 2021 r., <https://www.newsweek.com/china-trying-redefine-human-rights-latest-campaign-says-dc-analyst-1571937> (dostęp: 15.01.2022).

Takie podejście wsparto ogłoszeniem w Chinach „wyjścia z całkowitej biedy”, co z jednej strony w pozytywnym świetle miało stawiać podejście tego kraju, z drugiej zaś ukazywać chaos i dezorganizację powodowane przez wolności obywatelskie na Zachodzie¹⁴. Ponadto w swoim wystąpieniu chiński polityk uznał, że monopol Zachodu na prawa człowieka dobiega końca i nie może być tylko domeną „niewielkiej garstki państw”, a zasada suwerenności powinna być nadrzędną w relacjach międzynarodowych¹⁵.

Zatem kwestia reinterpretacji zachodniej koncepcji praw człowieka stała się jednym z głównych elementów w strategiach dyskursywnych ChRL. Jak zauważają analitycy, m.in. Kristine Lee z Center for a New American Security, Chiny wykorzystały lukę, jaką pozostawiły Stany Zjednoczone, opuszczając Radę ds. Praw Człowieka ONZ w czasie kadencji Donalda Trumpa. Dało to dodatkowe możliwości promowania chińskiej wizji praw człowieka opartej na materialnym dobrobycie i budowania koalicji wspierającej zasadę suwerenności państw jako podstawową w stosunkach międzynarodowych. Tym samym miało prowadzić do ograniczenia dyskusji o prawach człowieka, uznanych za prerogatywę państwa. W czerwcu 2021 r. na posiedzeniu Rady ds. Praw Człowieka ONZ Michelle Bachelet, Wysoki Komisarz ONZ ds. Praw Człowieka, domagała się wyjaśnień w sprawie tłumienia przez Pekin protestów w Hongkongu i sposobu traktowania etnicznej ludności Ujgurów w regionie autonomicznym Sinkiang¹⁶. W reakcji na postulaty Bachelet chińskie przedstawicielstwo w Genewie wezwało do „szanowania faktów” i „przestania głoszenia błędnych uwag pod adresem Chin”¹⁷. To jednak nie zakończyło międzynarodowej dyskusji na temat praw człowieka w Chinach. Na posiedzeniu Organizacji Narodów Zjednoczonych w październiku 2021 r. domagano się wyjaśnień od strony chińskiej w sprawie łamania praw muzułmanów w Sinkiangu. W oświadczeniu – którego część odczytał francuski ambasador w ONZ Nicolas de Rivière na forum komisji praw Zgromadzenia Ogólnego – 43 kraje wyraziły zaniepokojenie rosnącymi „doniesieniami o powszechnych i systematycznych naruszeniach praw człowieka”, oskarżając

¹⁴ S. Tiezzi, „Can China change the definition of human rights?”, *The Diplomat*, 23 lutego 2021 r., <https://thediplomat.com/2021/02/can-china-change-the-definition-of-human-rights/> (dostęp: 15.01.2022).

¹⁵ „Wang Yi attends the high-level meeting of the 46th Session of the United Nations Human Rights Council”, 22.02.2021, MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/ce/cgbelfast//eng/zgxw_1/t1856062.htm (dostęp: 15.01.2022).

¹⁶ S. Nebehay, „UN rights boss signals she may move on Xinjiang without China nod”, Reuters, 25 czerwca 2021 r., <https://www.reuters.com/world/china/un-rights-boss-signals-she-may-move-xinjiang-without-china-nod-2021-06-25/> (dostęp: 15.01.2022).

¹⁷ „Chinese mission spokesperson Liu Yuyin says the attempt of Canada to lead an anti-China joint statement at the 47th session of the Human Rights Council is doomed to fail”, 18 czerwca 2021 r., MSZ ChRL, <https://www.mfa.gov.cn/ce/cegv//eng/ryrb/t1884700.htm> (dostęp: 15.01.2022).

Chiny o przetrzymywanie ponad miliona osób w obozach pracy przymusowej¹⁸. To z kolei spotkało się z gwałtowną odpowiedzią strony chińskiej. Ambasador Chin przy ONZ Zhang Jun uznał, że amerykańskie „kłamstwa zawsze będą kłamstwami”, a prawa człowieka służą Zachodowi jako pretekst do ingerencji w wewnętrzne sprawy innych państw¹⁹.

W odpowiedzi na toczącą się międzynarodową dyskusję na początku września 2021 r. Rada Państwowa ChRL opublikowała „Plan działań w zakresie praw człowieka 2021–2025”. Dokument przede wszystkim wskazuje, iż główne prawa człowieka to prawa do rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego, rozumiane jako prawa gwarantujące dostęp do podstawowych środków do życia, pracy, zdrowia i edukacji, a także szeroko rozumianego zrównoważonego rozwoju. Istotne z perspektywy chińskiej jest też prawo do życia w środowisku naturalnym, wolnym od zanieczyszczeń. Dobrobyt materialny zatem jest przedkładany ponad wolność wyboru czy sumienia, a wskazanie na takie elementy jak zaopatrzenie w żywność i wodę, budowa mieszkań odpornych na trzęsienia ziemi, stabilny proces przekwalifikowania pracowników i zapewnienie miejsc pracy, a także gwarancje bezpieczeństwa w przemyśle wydobywczym czy ochrona środowiska, dowodzi, iż Chiny po pierwsze próbują promować własne rozwiązania we wskazanych zakresach, a po drugie pozycjonują się jako lider wśród państw rozwijających się. W odniesieniu do kwestii demokratycznych praw człowieka dokument podkreśla, iż głównym filarem chińskiej wizji są komitety lokalne Chińskiej Ludowo-Politycznej Rady Konsultatywnej, o której „demokratyczności” nie stanowią wybory jak w demokracjach liberalnych, lecz forma demokracji konsultatywnej, czyli m.in. codwutygodniowe fora konsultacyjne, narady online dotyczące spraw państwowych, konsultacje z odpowiednimi departamentami partii i rządu oraz określonymi sektorami społecznymi. Tym samym zachowany zostanie prymat Komunistycznej Partii Chin, której zadaniem będzie koordynowanie wspomnianych konsultacji. W odniesieniu do działań międzynarodowych w dokumencie podkreślono chęć udziału w kształtowaniu międzynarodowego reżimu praw człowieka opartego na agendzie Organizacji Narodów Zjednoczonych w celu „zapewnienia zdrowego i zrównoważonego rozwoju międzynarodowych praw człowieka”²⁰.

¹⁸ „On behalf of 43 countries, the French Permanent Representative to the United Nations gave a cross-regional statement at the UN General Assembly Third Committee”, 21.11.2021, <https://www.gov.uk/government/speeches/joint-statement-on-the-human-rights-situation-in-the-xinjiang> (dostęp: 15.01.2022).

¹⁹ „Ambassador Zhang Jun resolutely refuted groundless accusations on China’s human rights by the United States and a few other countries”, 6 października 2021 r., MSZ ChRL, <https://www.mfa.gov.cn/ce/ceun/eng/hyyfy/t1822127.htm> (dostęp: 15.01.2022).

²⁰ *Full Text: Human Rights Action Plan of China (2021–2025)*, 09.09.2021, Rada Państwowa ChRL, http://english.www.gov.cn/news/topnews/202109/09/content_WS6139a111c6d0df57f98dfeec.html (dostęp: 15.01.2022).

Wyżej omówione działania wpisały się w kolejne kroki chińskiej dyplomacji i miały za zadanie stworzenie kontroferty dla przygotowywanego w Waszyngtonie szczytu demokracji. Piątego grudnia chiński MSZ opublikował białą księgę „Stan demokracji w Ameryce”. W dokumencie uznano, że Stany Zjednoczone nie są „latarnią demokracji”, a demokracja w stylu amerykańskim odeszła od głównych założeń, stając się „grą dla bogatych”. Amerykańska demokracja nie tylko nie prowadzi do wyrównania szans społecznych, lecz także kreuje polaryzację polityczną i dezintegruje społeczeństwo²¹. Wybory demokratyczne są fikcyjne, bo i tak oparte na finansowaniu partii przez podmioty zewnętrzne, a to sprawia, że wyborcy nie wybierają racjonalnie. Jak oceniono w chińskim dokumencie, Stany Zjednoczone targane są sprzecznościami wewnętrznymi: zamieszki w Kongresie ze stycznia 2021 r. „wstrząsnęły światem”, śmierć George’a Floyda wywołała powszechne protesty, a wymykająca się spod kontroli epidemia spowodowała ludzką tragedię²². Co ważne, podobnie jak w sporze ze Związkiem Radzieckim w zakresie implementacji jednolitej wersji socjalizmu, Pekin podkreśla, że demokratyczne standardy powinny być dopasowane do warunków panujących w danym państwie i stanowić rzeczywisty wybór jego obywateli, nie zaś system narzucony przez zewnętrzne siły. Bez uwzględnienia specyfiki kulturowej, politycznej, społecznej czy rozwojowej demokracja będzie powodowała chaos. W opinii chińskiej „sztafeta demokracji” służy do podżegania separatyzmu i konfrontacji, co ma przynieść światu „zamęt i katastrofę”. Wedle ChRL Stany Zjednoczone przez długi czas narzucały innym swój system polityczny i wartości, wprowadzały „demokratyczną transformację”, bezkrytycznie nakładały jednostronne sankcje i wszczynały „kolorowe rewolucje”, co miało katastrofalne skutki. „Demokracja” od dawna jest „bronią masowego rażenia”, używaną przez Stany Zjednoczone do ingerencji w wewnętrzne sprawy podmiotów trzecich, a Waszyngton próbuje podzielić świat na dwa obozy, „demokratyczny” i „niedemokratyczny” według amerykańskich standardów²³.

Taka narracja po pierwsze ogranicza możliwości wpływania sił zewnętrznych na system polityczny ChRL i po drugie ma usprawiedliwiać „chiński model”, a tym samym legitymować władzę partii komunistycznej i przewodniczącego Xi Jinpinga. W odniesieniu do działań podjętych w 2021 r. wspomniany wyżej system jest przedstawiany jako chińska alternatywa dla norm

²¹ *Meiguo minzhu qingkuang* (Stan demokracji w Ameryce), 5 grudnia 2021 r., MSZ ChRL, https://www.fmprc.gov.cn/web/zyxw/202112/t20211205_10462534.shtml (dostęp: 15.01.2022).

²² „Waijiao bu fayan ren jiu Meiguo juban ‘Lingdao ren mizhu fenhui’” (Uwagi rzecznika MSZ nt. „Szczytu Liderów Demokracji” zorganizowanego przez Stany Zjednoczone), 11 grudnia 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/wjdt_674879/fyrbt_674889/202112/t20211211_10466928.shtml (dostęp: 15.01.2022).

²³ *Meiguo minzhu...*, op. cit.

zachodnich. Z perspektywy międzynarodowej taka postawa prowadzi do redefinicji układu międzynarodowego, który ma być oparty na suwerenności państw, traktowanej jako podstawowa norma. Zdaniem Sophie Richardson z Brookings Institution władze chińskie w ONZ próbują interpretować normy lub przyczyniać się do ich zmian, tak by zminimalizować możliwość ingerencji z zewnątrz w wewnętrzne kwestie ideologiczne. Promowanie demokracji dostosowanej do rzeczywistości poszczególnych aktorów prowadzi do negocjowania prawa międzynarodowego w tym zakresie, a podstawowe prawa człowieka mają być przedmiotem negocjacji, kompromisu, a nie zależeć od skodyfikowanych norm, przyjętych nawet przez wspólnotę międzynarodową²⁴. Co interesujące, takie podejście współgra z promowaniem rozwiązań technologicznych Huawei, który, jak powszechnie mówi się w Pekinie, przez nowe technologie ma zapewnić prawo do rozwoju, a w związku z tym ma być gwarancją chińskiej wersji praw człowieka. Prowadzi to zatem do redefinicji zachodniej koncepcji praw człowieka, a sprzyjać ma temu kolejna rewolucja przemysłowa. Z tej perspektywy działania amerykańskie ograniczające możliwość adaptacji rozwiązań lansowanych przez Huawei ograniczają tym samym prawa człowieka i stanowią duże zagrożenie dla postępów w kolejnej rewolucji przemysłowej – jak zauważa się w Pekinie²⁵.

Chiny wobec amerykańskiego wycofania wojsk z Afganistanu

W obliczu ewakuacji wojsk amerykańskich z Afganistanu minister spraw zagranicznych ChRL Wang Yi 28 lipca 2021 r. zaprosił na dwudniowe negocjacje w chińskim Tianjinie Abdula Ghaniego Baradara, współzałożyciela i jednego z liderów afgańskich talibów. Podczas spotkania Wang Yi określił talibów jako „ważną siłę wojskową i polityczną” i zaznaczył, że odegrają oni istotną rolę w „procesie pokoju, pojednania i odbudowy” Afganistanu. Nie było to nowością, gdyż takie stanowisko zostało wypracowane dwa tygodnie wcześniej, podczas posiedzenia grupy łącznikowej Szanghajskiej Organizacji Współpracy ds. Afganistanu w Duszanbe²⁶.

²⁴ S. Richardson, *China's Influence on the Global Human Right System*, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/09/FP_20200914_china_human_rights_richardson.pdf (dostęp: 15.01.2022).

²⁵ „Meiguō ba líng daya Huawei, bōduo de shì quán shìjiē rěnmíng yǒngbào dì sì cǐ gōngyē gémìgn de fāzhān quán” (Zastraszanie i tłumienie przez Stany Zjednoczone Huawei pozbawia ludzi na całym świecie ich prawa do rozwoju w celu rozpoczęcia czwartej rewolucji przemysłowej), 25 czerwca 2021 r., MSZ ChRL, <https://www.mfa.gov.cn/ce/cezanew/chn/sgxw/t1676610.htm> (dostęp: 15.01.2022).

²⁶ „Shānghǎi hézuò zhūzhì chéngyuán guówài zhāng guānyú ‘Shāng hé zūzhì-Afūhān liánluò zū’ huìyì chéngguó de liánhé shèngmíng” (Wspólne oświadczenie ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich SOW w sprawie wyników posiedzenia grupy kontaktowej SOW-Afganistan), 15 lipca 2021 r., https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/1207_676219/202107/t20210715_9180909.shtml (dostęp: 21.01.2022).

Dzień po zajęciu Kabulu przez talibów oraz opuszczeniu kraju przez dotychczasowego prezydenta Afganistanu Aszrafa Ghaniego, 16 sierpnia 2021 r., minister Wang Yi odbył telefoniczną rozmowę z sekretarzem stanu USA Antonym Blinkenem²⁷. Amerykański dyplomata wyraził oczekiwanie, iż Chiny aktywnie włączą się w proces tranzytacji władzy i będą współodpowiedzialne za ustanowienie pluralistycznego rządu, co *de facto* miało oznaczać wpływanie na talibów. Z kolei Wang Yi w krytyczny sposób przedstawił stanowisko rządu w Pekinie, twierdząc, iż „fakty kolejny raz dowiodły, że trudno jest zdobyć przyczółek w krajach o zupełnie odmiennej historii, kulturze oraz warunkach narodowych [...], a użycie siły i środków wojskowych do rozwiązywania problemów jedynie je eskaluje [...] nauka wyciągnięta z sytuacji w Afganistanie zasługuje na poważną refleksję”²⁸. Mimo to zaoferował gotowość do współpracy i dialogu z rządem USA na rzecz promocji tzw. miękkiego lądowania w sprawach afgańskich oraz udaremnienia niebezpieczeństwa wybuchu wojny domowej lub katastrofy humanitarnej w Afganistanie. Co kluczowe z punktu widzenia interesów ChRL, Wang Yi wyraźnie podkreślił, iż „za wszelką cenę należy uniknąć sytuacji, w której Afganistan ponownie miałby stać się wylęgarnią i schronieniem dla terroryzmu”, promując tym samym pomysł ustanowienia otwartej i inkluzyjnej struktury politycznej, która miałaby odzwierciedlić cechy specyficzne państwa. Strona chińska wyraziła również oczekiwania, że Stany Zjednoczone odegrają konstruktywną rolę w udzieleniu pomocy Afganistanowi w kwestii utrzymania stabilności, zapobiegania dalszemu chaosowi i pokojowej odbudowie. Zdaniem Chin sprawa „pośpiesznego procesu wycofywania wojsk amerykańskich” spowodowała eskalację napięć i przyniosła negatywny wpływ na sytuację w państwie, a jeśli sytuacja ulegnie pogorszeniu, to amerykańską postawę należy uznać za nieodpowiedzialną²⁹.

Kwestia afgańska, z uwagi na możliwość destabilizacji zachodnich rubieży w regionie autonomicznym Sinkiang, jest bardzo istotna z punktu widzenia integralności terytorialnej Chin. Jeszcze w czasie administracji Donalda Trumpa Amerykanie poszukując kolejnych elementów ograniczających chińską ekspansję, wykreślili Islamski Ruch Wschodniego Turkiestanu z listy organizacji terrorystycznych. Z perspektywy chińskiej to „stosowanie podwójnych standardów w kwestii globalnej walki z terroryzmem”, a minister Wang Yi wezwał tym samym stronę amerykańską do „zmiany obecnego kursu polityki i usunięcia przeszkód we współpracy chińsko-amerykańskiej

²⁷ „Wang Yi ying yue tong Meiguo Guowuqing Bulinken tong dianhua” (Wang Yi prowadzi rozmowy telefoniczne z sekretarzem stanu USA Blinkenem), 17 sierpnia 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202108/t20210817_9180898.shtml (dostęp: 21.01.2022).

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

w Afganistanie i międzynarodowej współpracy antyterrorystycznej³⁰. Mimo negatywnego tonu podkreślił rolę dyplomacji ChRL i USA w międzynarodowym rozwiązywaniu problemów na forum ONZ i z tego względu oczekiwał koordynacji wspólnych prac³¹.

Niemniej jednak chaos polityczny w Afganistanie wymusił na Chinach podjęcie bardziej aktywnych kroków: wyznaczono specjalnego wysłannika ministerstwa spraw zagranicznych ds. Afganistanu Yue Xiaoyonga. Aktywność chińskiego dyplomaty skoncentrowała się głównie na Bliskim Wschodzie; w Dausze odbył spotkania z wicepremierem Kataru i ministrem spraw zagranicznych Mohammedem bin Abdulrahmanem al-Thanim. W kontekście wycofania USA z Afganistanu Chiny wyraziły gotowość do podjęcia międzynarodowej współpracy w celu eliminacji wspólnego zagrożenia, jakie niesie za sobą terroryzm. Co ważne, uznały, iż wspólnota międzynarodowa powinna wywierać na Afganistan nieustanną presję, aby nowe władze w państwie zbudowały otwartą i inkluzyjną architekturę polityczną, podjęły rozsądną politykę wewnętrzną i zagraniczną oraz całkowicie odcięły się od wszelkiego rodzaju organizacji terrorystycznych. W tej sytuacji należy zwrócić uwagę, iż takie stanowisko stoi w sprzeczności z promowaną przez Chiny zasadą nieingerencji w wewnętrzne sprawy: tym razem perspektywa zagrożenia integralności terytorialnej ChRL stała się główną przyczyną jego wyrażenia.

Mimo powyższych międzynarodowych deklaracji dyplomacja chińska, nie chcąc antagonizować talibów, uznała ich prawo do rządzenia Afganistanem, co spotkało się z dużą aprobatą ze strony nowych władarzy w Kabulu. Chiny zostały określone mianem zaufanego przyjaciela Afganistanu, a afgańscy talibowie wyrazili gotowość kontynuacji prac na rzecz rozwoju przyjaznych stosunków między Afganistanem i Chinami. Z punktu widzenia Chin najistotniejsza była deklaracja, iż obecny rząd „nigdy nie pozwoli żadnej sile na wykorzystanie terytorium afgańskiego do zagrożenia interesom Chin i podejmą one niezbędne środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa chińskim instytucjom”³². Idąc dalej, Abdul Salam Hanafi wezwał do wspólnej pracy na rzecz chińskiej inicjatywy Pasa i Szlaku, miała ona bowiem sprzyjać rozwojowi i dobrobytowi Afganistanu i regionu³³.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² „Waijiaobu buzhang zhuli wujiang hao tong Afuhan Taliban zho Doha zhengzhi banshi chu fu zhuren Hanafei tong dianhua” (Asystent ministra spraw zagranicznych Wu Jianghao rozmawia telefonicznie z zastępcą dyrektora biura politycznego afgańskich talibów Hanafim w Dausze), 2 września 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210902_9180900.shtml (dostęp: 14.03.2022).

³³ „Waijiaobu Afuhan shiwu teshi yuexiaoyong huijian Kata'er fu shouxian jian waijiao dachen Muhanmode” (Specjalny wysłannik MSZ ds. Afganistanu Yue Xiaoyong spotyka się z wicepremierem i ministrem spraw zagranicznych Kataru Mohammedem), 28 sierpnia 2021 r.,

Sprawy afgańskie stały się również przedmiotem dyskusji w stosunkach chińsko-irańskich. Minister spraw zagranicznych ChRL odbył 3 września 2021 r. rozmowę telefoniczną ze swoim irańskim odpowiednikiem, Hosseinem Amir-Abdollahianem. W afgańskim gambicie Iran jako partner ChRL został wezwany do wzmocnienia komunikacji, koordynacji i odegrania konstruktywnej roli w osiągnięciu pokojowej odbudowy Afganistanu z uwagi na fakt, iż oba państwa z nim graniczą. Rozmowa z irańskim politykiem stała się również platformą do krytyki Stanów Zjednoczonych. Chiński dyplomata winą za zaistniałą sytuację obarczył Waszyngton, gdyż jak stwierdził, „choć USA wycofały się z Afganistanu, ponoszą całkowitą odpowiedzialność za pokojową odbudowę tego państwa i nie powinny próbować tworzyć nowych przeszkód dla Kabulu [...] a tym bardziej nie powinny wywoływać nowych zawirowań i szkodzić uzasadnionym prawom i interesom krajów sąsiednich”. Krytyce poddał twierdzenie strony amerykańskiej, iż „dzięki wycofaniu wojsk [USA] mają skoncentrować się na radzeniu sobie z rosnącym zagrożeniem ze strony Rosji i Chin”, co w oczach chińskiego dyplomaty było wyłącznie wymówką dla amerykańskiej porażki oraz dalszej promocji „polityki siłowej” w stosunkach międzynarodowych. Zaznaczył on również, iż „jeśli USA nie wyciągną należytej nauki [z powyższego incydentu] i całkowicie nie zmienią kursu polityki zagranicznej, będą zmuszone do popełnienia jeszcze większych błędów niż te, jakie popełniły w Afganistanie, przechodząc z totalnej porażki w Afganistanie do serii jeszcze większych porażek”³⁴.

Krytyka polityki amerykańskiej stała się jednym z głównych elementów w działaniach chińskiej dyplomacji. 8 września 2021 r. podczas wideokonferencji ministrów spraw zagranicznych państw sąsiadujących z Afganistanem strona chińska ponownie skoncentrowała się na potępieniu działań amerykańskich w Afganistanie, a cała polityka „demokratycznej transformacji” została uznana za niepowodzenie³⁵. Zaznaczono, iż dzisiejszy Afganistan stoi na rozdrożu historii i musi zmierzyć się z poważnymi wyzwaniami, takimi jak pomoc humanitarna, zapewnienie źródeł dochodów społeczeństwu oraz działania związane z zapobieżeniem rozprzestrzenianiu

MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202108/t20210828_9180899.shtml (dostęp: 14.03.2022).

³⁴ „Wang Yi: Meiguo ruguo buneng chedi gaixiangengzhang, jiu shibi cong za Afuhan de shibai zouxiang geng da de shibail” (Wang Yi: jeśli USA nie mogą całkowicie zmienić kursu, to porażka w Afganistanie z pewnością zmieni się w jeszcze większą porażkę), 4 września 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210904_9180901.shtml (dostęp: 22.01.2022).

³⁵ „Wang Yi chuxi shouci Afuhan lin guo waizhang hui” (Wang Yi bierze udział w pierwszym spotkaniu ministrów spraw zagranicznych krajów sąsiedzkich Afganistanu), MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210908_10403928.shtml (dostęp: 22.01.2022).

się choroby wywołanej wirusem SARS-CoV-2. W tym aspekcie uznano, iż „niektóre siły międzynarodowe” mogą wykorzystać powyższe wyzwania do wprowadzenia własnych środków politycznych, finansowych i gospodarczych w celu tworzenia nowych przeszkód na drodze do samostanowienia dla Afganistanu³⁶.

Ponadto sytuacja w Afganistanie spowodowała intensyfikację relacji między Chinami, Rosją, Iranem i Pakistanem. Do nieformalnego spotkania doszło 16 września 2021 r. w Duszanbe, gdzie przyjęto tzw. pięć sugestii w kwestii zarządzania sytuacją w Afganistanie³⁷. Pierwsza z nich odnosiła się do przymuszenia Stanów Zjednoczonych do „gorliwego wypełnienia swoich obowiązków” i odstąpienia od siłowych rozwiązań w promowaniu demokratycznych wartości. Jako drugą sugestią przyjęto wdrożenie zasady, iż „Afganistan jest kierowany przez Afgańczyków i jest ich własnością”. W tym kontekście należy ponownie odwołać się do forsowanej na arenie międzynarodowej zasady nieingerencji państw trzecich w sprawy wewnętrzne, która z punktu widzenia ChRL tworzy międzynarodowy precedens dla wtrącania się w politykę wewnętrzną m.in. w sprawach praw człowieka w Sinkiangu. Po trzecie, zaproponowano kolektywne działania w celu zapobiegania rozprzestrzenianiu się zagrożeń dla bezpieczeństwa. W tym względzie uznano, iż należy „zaufać” talibom, gdyż zobowiązali się do „wytyczenia wyraźnej linii” w związku ze statusem sił terrorystycznych w Afganistanie. Nadmieniono jednak, iż należy zachować czujność, gdyż w Kabulu nadal funkcjonuje rząd tymczasowy, a jego polityka wewnętrzna i zagraniczna nie została jeszcze skonsolidowana. Czwarta sugestia dotyczyła utworzenia „wspólnych sił” wspierających funkcjonowanie Afganistanu. Argumentem za udzieleniem pomocy nowo formującemu się rządowi w Kabulu był fakt, iż połowa ludności afgańskiej żyje obecnie poniżej granicy ubóstwa, a 14 mln ludzi stoi w obliczu kryzysu żywnościowego. Ostatnią, piątą sugestią określono jako „integrację” regionalną, która miała zapewnić możliwości rozwoju Kabulu w szerszym kontekście międzynarodowym³⁸.

Co ważne, w sprawy afgańskie zaangażowana została Szanghajska Organizacja Współpracy. 17 września odbyła się połączona konferencja Szanghajskiej Organizacji Współpracy i Organizacji Układu o Bezpieczeństwie

³⁶ „Wang Yi: jintian de Afuhan zhan zai lishi de shizilu kou” (Wang Yi: Afganistan stoi dziś na skrzyżowaniu historii), 8 września 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210908_10403923.shtml (dostęp: 22.01.2022).

³⁷ „Wang Yi chuxi Zhong E Ba Yi siguo Afuhan wenti fei zhengshi huiyi” (Wang Yi uczestniczy w nieformalnym spotkaniu Chin, Rosji, Pakistanu i Afganistanu w sprawie afgańskiej), https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210917_10403931.shtml (dostęp: 23.01.2022).

³⁸ Ibidem.

Zbiorowym. Xi Jinping na powyższym forum międzynarodowym – utrzymanym w konwencji wideokonferencji – również przedstawił trzy sugestie, które w swym przekazie nie odbiegały od porozumienia wypracowanego dzień wcześniej przez ministrów spraw zagranicznych³⁹.

Ważnym wydarzeniem z perspektywy bezpieczeństwa i współpracy w ramach stosunków sąsiedzkich była wizyta trzech delegacji: ChRL, Pakistanu oraz Rosji, w Kabulu w przeddzień szczytu G-20, tj. w dniach 21-22 września 2021 r.⁴⁰ Odzwierciedlało to również fakt, iż oprócz kwestii bezpieczeństwa wewnętrznego Chiny starały się uzyskać wiodący głos w negocjacjach dotyczących Afganistanu, stawiając sprawę wysoko w swej agendzie międzynarodowej. Największy nacisk podczas rozmów położono na kwestie inkluzywności nowego rządu, praw człowieka w rozumieniu chińskim, zagadnienia gospodarcze, sprawy humanitarne, a także integralność terytorialną Afganistanu i działania prowadzące do ograniczenia działalności terrorystycznej i narkobiznesu⁴¹.

W kolejnym miesiącu doszło natomiast do ponownego spotkania polityków ChRL i Afganistanu. Wang Yi i Abdul Ghani Baradar – tym razem w katarskiej Dausze – 25 października 2021 r. omówili najważniejsze problemy na afgańskiej drodze do transformacji⁴². Wśród nich ponownie wymieniono wyzwania humanitarne, gospodarcze, antyterrorystyczne oraz te związane ze skutecznym zarządzaniem państwem. Obie strony podtrzymały niezmiennność swego oficjalnego stanowiska: Chiny nadal będą respektować integralność terytorialną Afganistanu oraz promować nieingerencję państw trzecich w wewnętrzne sprawy Kabulu, a także wspomagać go w procesie transformacji. Strona afgańska natomiast zapewniła o przyjaznych

³⁹ „Xi Jinping chuxi Shanghai hezuo zuzhi he jiti anquan tiaoyue zuzhi chengyuan guo lingdao ren Afuhan wenti lianhe fenghui” (Xi Jinping uczestniczy we wspólnym szczycie przywódców Szanghajskiej Organizacji Współpracy i Państw Członkowskich Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w sprawie Afganistanu), 17 września 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210917_10403932.shtml (dostęp: 23.01.2022).

⁴⁰ „Wang Yi chuxi Ershi guo jituan Afuhan wenti waizhang skipin huiyi” (Wang Yi uczestniczy w wideokonferencji ministrów spraw zagranicznych G-20 w sprawie Afganistanu), 23 września 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210923_9585674.shtml (dostęp: 23.01.2022).

⁴¹ „Zhongguo, Eluosi, Bajisitan teshi fangwen Afuhan” (Specjalni wysłannicy z Chin, Rosji i Pakistanu odwiedzają Afganistan), 22 września 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202109/t20210922_9585673.shtml (dostęp: 23.01.2022).

⁴² „Wang Yi huijian Afuhan Taliban linshi zhengfu daili fu zhongli Balada'er” (Spotkanie Wang Yi z Baradarem pełniącym obowiązki wicepremiera tymczasowego rządu talibów w Afganistanie), 26 października 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202110/t20211026_10035260.shtml (dostęp: 23.01.2022).

intencjach oraz podtrzymała swe zobowiązanie do zabezpieczenia Korytarza Wachańskiego przed działalnością grup terrorystycznych, które mogłyby destabilizować zachodnie rubieże ChRL⁴³.

Sprawną koordynacją działań ChRL odnośnie do Afganistanu nie była biernie obserwowana przez Waszyngton. W tym kontekście należy z całą pewnością wskazać rozszerzenie mechanizmu konsultacji w sprawie Afganistanu o inicjatywę „Troika Plus” lub „Chiny-USA-Rosja+”⁴⁴. Gospodarzem spotkania, które odbyło się 11 listopada 2021 r., był Pakistan, a Stany Zjednoczone reprezentował nowy przedstawiciel ds. Afganistanu – Thomas West⁴⁵. Pomimo formalnego opuszczenia Afganistanu przez wojska amerykańskie społeczność międzynarodowa niejako wymusiła na Waszyngtonie większe zaangażowanie dyplomatyczne, co z zadowoleniem zostało przyjęte przez pozostałe strony uczestniczące w wydarzeniu. W wyniku konsultacji wypracowano wspólne stanowisko, które z zasady jest tożsame z dotychczas opisywanymi roszczeniami strony chińskiej. Jedyne *novum* w tym względzie stanowi fakt wznowienia legalnych usług bankowych na terenie Afganistanu, przedstawiciel Pakistanu Shah Mahmood Qureshi w trakcie negocjacji bowiem informował, iż Kabul jest „na granicy zapaści gospodarczej”, co skutkowałoby ograniczeniem zdolności nowego gabinetu talibów do sprawowania efektywnych rządów, a sprawa wymagała natychmiastowej reakcji społeczności międzynarodowej⁴⁶.

Mimo iż formalnie Chiny nie są stroną w Organizacji Współpracy Islamskiej, w grudniu 2021 r. ambasador Chin w Pakistanie Nong Rong przedstawił oficjalne stanowisko swego rządu w podstawowych kwestiach, takich jak suwerenność, niepodległość oraz integralność terytorialna Afganistanu. Wystosował również cztery propozycje w kontekście organizacji współpracy międzynarodowej, skupiając się na zapewnieniu Afganistanowi najpotrzebniejszych surowców naturalnych, podjęciu koniecznych reform gospodarczych, odmrożeniu aktywów zagranicznych oraz rozwiązaniu dylematu humanitarnego⁴⁷. Podobna aktywność Chin została odnotowana na forum

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ „Pakistan hosts US, China, Russia to discuss Afghanistan”, 11 listopada 2021 r., Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/11/pakistans-hosts-us-china-russia-to-discuss-afghanistan> (dostęp: 23.01.2022).

⁴⁵ „U.S. Special Representative for Afghanistan Thomas West visits Pakistan”, 13.11.2021, U.S. Embassy & Consulates in Pakistan, <https://pk.usembassy.gov/u-s-special-representative-for-afghanistan-thomas-west-visits-pakistan/> (dostęp: 23.01.2022).

⁴⁶ „Afghanistan ‘At brink of economic collapse’ warns Pakistan”, 11 listopada 2021 r., Voice of America, <https://www.voanews.com/a/afghanistan-at-brink-of-economic-collapse-warns-pakistan/6309174.html> (dostęp: 23.11.2022).

⁴⁷ „Zhu Bajisitan dashi Nong Rong chuxi yisilan hezuo zuzhi Afuhan wenti tiebie waizhang” (Ambasador Nong Rong uczestniczy w specjalnym spotkaniu ministrów spraw zagranicznych Organizacji Współpracy Islamskiej w sprawie Afganistanu), 19 grudnia 2021 r., MSZ ChRL,

ONZ. Zhang Jun, stały przedstawiciel ChRL, złożył obszernie wyjaśnienia po głosowaniu nad projektem rezolucji dotyczących kwestii humanitarnych w Afganistanie. Przedstawiciel chińskiego rządu w ONZ wyraził zaniepokojenie uzależnieniem pomocy humanitarnej od warunków politycznych. Chińskie stanowisko odnosiło się do poparcia sankcji Rady Bezpieczeństwa ONZ w „kierunku pewnej liczby osób i podmiotów”, a nie obywateli i całego narodu afgańskiego. Zhang z zadowoleniem odnotował, iż poprawki zaproponowane przez ChRL zostały uwzględnione, niemniej – w dość obrazowy sposób – podkreślił, iż „rezolucja jedynie naprawiła zatkany kran, natomiast społeczność narodowa musi podzielić się odpowiedzialnością w sprawie napełnienia rur z wodą”⁴⁸. Odnosiło się to bezpośrednio do chińskiego przekonania, iż bardziej fundamentalny problem niż kryzys humanitarny stanowi obecnie panujący kryzys gospodarczy, a gospodarka Afganistanu jest na skraju załamania. Niebezpośrednio odwołano się w tym miejscu do praktyk stosowanych przez Stany Zjednoczone i wezwano „społeczność międzynarodową” do odmrożenia afgańskich aktywów zagranicznych⁴⁹. Oznacza to, iż zasadnicze osiągnięcie konsensusu politycznego – jak zauważyła strona chińska – nie odzwierciedla praktyki międzynarodowej, co ponownie prowadziło do napięć między Pekinem a Waszyngtonem.

Pod koniec roku Chiny wraz z Afganistanem uruchomiły dwustronny mechanizm łącznikowy na szczeblu roboczym w sprawie pomocy humanitarnej i odbudowy gospodarczej. 30 grudnia 2021 r. Liu Jinsong, pełniący funkcję dyrektora generalnego departamentu Azji w ministerstwie spraw zagranicznych ChRL, oraz Ali Ahmad Jalari, dyrektor departamentu politycznego ministerstwa spraw zagranicznych afgańskiego rządu tymczasowego, współprzewodniczyli obradom⁵⁰. Strona chińska zapewniła o gotowości wsparcia transformacji afgańskiej własnymi doświadczeniami rozwojowymi oraz zaproponowała stworzenie długofalowego programu dostosowanego do „warunków krajowych”⁵¹.

https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/1206x2_676229/202112/t20211220_10472079.shtml (dostęp: 25.01.2022).

⁴⁸ „Chang zhu lianheguo daibiao Zhang Jun dashi zai anlihui biaojie Afuhan rendao wenti jueyi cao'an hou de jieshi xing fayan” (Uwagi wyjaśniające ambasadora Zhang Juna, stałego przedstawiciela w ONZ, po głosowaniu Rady Bezpieczeństwa nad projektem rezolucji w sprawie kwestii humanitarnych w Afganistanie), 22 grudnia 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/1206x2_676229/202112/t20211222_10474395.shtml (dostęp: 22.12.2021).

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ „Zhongguo-Afuhan rendao yuanzhu he jingji chongjian gongzuo ceng lianluo jizhi shouci huiyi zhaokai” (Odbłyło się pierwsze posiedzenie chińsko-afgańskiego mechanizmu łącznikowego szczebla roboczego w sprawie pomocy humanitarnej i odbudowy gospodarczej), 31 grudnia 2021 r., MSZ ChRL, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676207/xgxw_676213/202112/t20211231_10477886.shtml (dostęp: 25.01.2022).

⁵¹ Ibidem.

Polityka ChRL na Morzu Południowochińskim: wymiar normatywny i blokady morskie

Napięcia wokół Morza Południowochińskiego wynikają z jednej strony z aspiracji Chińskiej Republiki Ludowej, dla której włączenie Republiki Chińskiej na Tajwanie jest warunkiem *sine qua non* ziszczenia się „wielkiego renesansu” ChRL pod przywództwem przewodniczącego Xi Jinpinga. Z drugiej strony mamy do czynienia z szeregiem sporów terytorialnych i morskich dotyczących archipelagów Spratly i Wysp Paracelskich; ich stronami są zarówno Chiny, jak i Tajwan, a także grupa państw Azji Południowo-Wschodniej, do której należy zaliczyć Wietnam, Malezję, Filipiny i Brunei. W ostatnim czasie coraz częściej o swoje suwerenne prawa musi ponadto walczyć Indonezja, której wyłączna strefa ekonomiczna jest coraz częściej naruszana przez chińskie statki, zwłaszcza w pobliżu wysp Natuna. Zarówno kwestia niepodległości Tajwanu, jak i spory na Morzu Południowochińskim są przedmiotem zainteresowania oraz zaangażowania wielu aktorów, z dominującą rolą Stanów Zjednoczonych. W przypadku Tajwanu międzynarodowe zainteresowanie wiąże się z kwestiami nie tylko ideologicznymi – obrona demokracji i wartości liberalnych – lecz także gospodarczymi, albowiem Republika Chińska jest światowym liderem na rynku zaawansowanych mikroprocesorów i półprzewodników, bez których nie jest możliwe optymalne funkcjonowanie przemysłu na świecie i dalszy rozwój technologiczny⁵². Sposób rozwiązania sporów na Morzu Południowochińskim ma duże znaczenie na arenie międzynarodowej zarówno z powodu potencjalnych zaburzeń łańcuchów dostaw spowodowanych paraliżem morskich szlaków handlowych, jak i z uwagi na zachowanie stabilnego ładu międzynarodowego opartego na prawie. W przypadku tego sporu główną wykładnię ma stanowić Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 r. (UNCLOS). Biorąc pod uwagę intensywność napięć w tym regionie i globalne skutki potencjalnej eskalacji, warto się przyjrzeć bliżej najważniejszym wydarzeniom, do których doszło tam na przestrzeni ostatniego roku.

Na początku 2021 r. władze chińskie zatwierdziły ustawę *Coast Guard Law of the People's Republic of China*, która wprowadziła nowe wytyczne regulujące działania chińskiej straży przybrzeżnej. W ten sposób rozszerzono kompetencje formacji, dzięki czemu może ona „podjąć wszelkie niezbędne środki, łącznie z użyciem broni, kiedy suwerenność państwa lub jego prawa, a także jurysdykcja będą nielegalnie naruszane przez zagraniczne organizacje lub jednostki na morzu”⁵³. Ponadto straż przybrzeżna zyskała

⁵² N.T. Trung, „How China's coast guard law has changed the regional security structure”, 12 kwietnia 2021 r., Asia Maritime Transparency Initiative, <https://amti.csis.org/how-chinas-coast-guard-law-has-changed-the-regional-security-structure/> (dostęp: 25.01.2022).

⁵³ Ibidem.

uprawnienia do niszczenia konstrukcji zbudowanych przez obce państwa na wyspach, mieliznach lub rafach, będących przedmiotem chińskich roszczeń. Natomiast jej funkcjonariusze od tej pory mogą wchodzić na pokład i przejmować obce statki, które w sposób nielegalny przebywają na chińskich wodach terytorialnych⁵⁴.

Nowe prawo zatwierdzone przez ChRL spotkało się z szybką odpowiedzią ze strony państw Azji Południowo-Wschodniej. Pierwsze swój sprzeciw wyraziły Filipiny, które są jedną ze stron w sporze na Morzu Południowochińskim. Minister spraw zagranicznych Teodoro Locsin Jr. za pośrednictwem mediów społecznościowych poinformował o złożeniu oficjalnego protestu dyplomatycznego w sprawie nowej ustawy. Zarówno szef dyplomacji, jak i rzecznik prezydenta Rodrigo Duterte zwrócili uwagę, że choć wewnętrzne prawodawstwo nie powinno być przedmiotem debaty międzynarodowej, to jednak musi być zgodne z normami prawa międzynarodowego⁵⁵.

Warto zatem zwrócić uwagę, że jedną z najważniejszych zasad zapisaną w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) z 1982 r., Karcie Narodów i ogólnie obowiązującą w prawie międzynarodowym jest niestosowanie siły oraz pokojowe wykorzystanie oceanów. Użycie broni na morzu jest dozwolone wyłącznie w przypadku samoobrony. Zezwolenie na użycie przemocy może się przyczynić do zaprzepaszczenia wszystkich dotychczasowych ustaleń w sprawie działań na Morzu Południowochińskim, a także zniweczyć osiągnięte już sukcesy w negocjowanym przez Chiny i ASEAN Kodeksie postępowania, który powinien zostać opracowany do końca 2022 r.⁵⁶

Pod koniec stycznia 2021 r. zaniepokojenie chińską ustawą wyraził też Wietnam. Rzeczniczka ministerstwa spraw zagranicznych Le Thi Thu Hang, powołując się na podobne argumenty jak podniesione przez Filipiny, ostrzegła przed komplikacjami wynikającymi z eskalacji potencjalnych incydentów na Morzu Południowochińskim, do których dochodzi coraz częściej⁵⁷. W samym tylko styczniu 2021 r. odnotowano naruszenie

⁵⁴ Y.L. Tian, „China authorises coast guard to fire on foreign vessels if needed”, Reuters, 22 stycznia 2021 r., <https://www.reuters.com/article/us-china-coastguard-law/china-authorises-coast-guard-to-fire-on-foreign-vessels-if-needed-idUSKBN29R1ER> (dostęp: 21.01.2022).

⁵⁵ V. Lopez, „Use of force ‘generally prohibited’ under int’l law, Philippines says of China’s new coast guard policy”, GMA News, 25 stycznia 2021 r., <https://www.gmanetwork.com/news/topstories/nation/773154/use-of-force-generally-prohibited-under-int-l-law-philippines-says-of-china-s-new-coast-guard-policy/story/> (dostęp: 21.01.2022).

⁵⁶ A.R. Darmawan, „China’s new coast guard law: Illegal and escalatory”, ISEAS Commentary, 27 stycznia 2021 r., <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/chinas-new-coast-guard-law-illegal-and-escalatory/> (dostęp: 21.01.2022).

⁵⁷ N. Anh, „Vietnam calls out China’s new coast guard law”, VnExpress International, 29 stycznia 2021 r., <https://e.vnexpress.net/news/news/vietnam-calls-out-china-s-new-coast-guard-law-4228791.html> (dostęp: 21.01.2022).

indonezyjskich wód przez chiński statek badawczy Xiang Yang Hong 03⁵⁸ i blokady dostępu do łowisk filipińskim rybakom w pobliżu wyspy Thitu⁵⁹. Dodatkowo przed końcem miesiąca chińska marynarka wojenna przeprowadziła manewry na zachód od półwyspu Leizhou⁶⁰.

Uwagę od wydarzeń na Morzu Południowochińskim chwilowo odwróciła sytuacja wewnętrzna w Mjanmie, gdzie wojsko przeprowadziło zamach stanu i przejęło kontrolę nad państwem⁶¹. Nie zmienia to jednak faktu, że wszystkie strony sporu kontynuowały działania na spornych obszarach. Z jednej strony Pekin odpierał zarzuty pod adresem swoich ostatnich zmian prawnych regulujących działania straży przybrzeżnej⁶². Natomiast z drugiej kontynuowane były prace badawcze chińskich statków na wodach innych państw, a podczas próby przeprowadzenia kontroli owych statków przez straż graniczną innych państw (np. Filipin) chińska załoga nie udzielała funkcjonariuszom pozwolenia wejścia na pokład. Do incydentu doszło na filipińskich wodach, a cała sytuacja pokazała stosunek Pekinu do słabszych państw peryferyjnych⁶³.

Chińskie zastraszanie sąsiadów poprzez decyzje legislacyjne, nielegalne badania morskie, rozbudowę infrastruktury militarnej na spornych obszarach, wprowadzanie jednostronnych zakazów połowu czy blokowanie dostępu do łowisk sprawia, że nie tylko zmniejszają się szanse na wynegocjowanie Kodeksu postępowania, lecz także prowadzi to do eskalacji, albowiem pozostałe państwa odpowiadają w analogiczny sposób. W obliczu działań chińskich Filipiny w dalszym ciągu modernizują marynarkę wojenną i straż przybrzeżną, o czym może świadczyć zakup fregat od

⁵⁸ A.B. Da Costa, „Indonesia says spots Chinese research vessel in its waters, tracker off”, Reuters, 14 stycznia 2021 r., <https://www.reuters.com/article/us-indonesia-maritime-china/indonesia-says-spots-chinese-research-vessel-in-its-waters-tracker-off-idUSKBN29J1IM?edition-redirect=in> (dostęp: 21.01.2022).

⁵⁹ F. Mangosing, „Filipino fisherman narrates harassment by China Coast Guard near Pag-asa Island”, Inquirer.net, 26 stycznia 2021 r., <https://globalnation.inquirer.net/193321/filipino-fisherman-narrates-harassment-by-china-coast-guard-near-pag-asa-island> (dostęp: 21.01.2022).

⁶⁰ L. Sen, „Junshi zhuanji: Zhongguo nanhai jun yan shi dui meiguo de ‘shi shui’ xingdong” (Eksperci wojskowi: chińskie ćwiczenia na Morzu Południowochińskim to „test” dla Stanów Zjednoczonych), Voice of America, 28 stycznia 2021 r., <https://www.voachinese.com/a/China-drills-20210127/5754098.html> (dostęp: 21.01.2022).

⁶¹ H. Beech, „Myanmar’s leader, Daw Aung San Suu Kyi, is detained amid coup”, *The New York Times*, 31 stycznia 2021 r., <https://www.nytimes.com/2021/01/31/world/asia/myanmar-coup-aung-san-suu-kyi.html> (dostęp: 21.01.2022).

⁶² C.M. Ramos, „China embassy in PH hits ‘false’ claims vs Beijing’s new coast guard law”, Inquirer.net, 01 lutego 2021 r., <https://globalnation.inquirer.net/193513/china-embassy-in-ph-hits-false-claims-vs-beijings-new-coast-guard-law> (dostęp: 21.01.2022).

⁶³ F. Mangosing, „PH Coast Guard barred from boarding Chinese ship anchored off Catanduanes”, Inquirer.net, 26 stycznia 2021 r., <https://globalnation.inquirer.net/193510/ph-coast-guard-barred-from-boarding-chinese-ship-anchored-off-catanduanes> (dostęp: 21.01.2022).

Korei Południowej, każda o wartości około 330 mln USD⁶⁴. Oprócz tego podejmują na wzór chiński jednostronne prace legislacyjne, mające na celu dodatkowe wzmocnienie swoich roszczeń. Najlepiej świadczy o tym inicjatywa Izby Reprezentantów w Manili mająca na celu przygotowanie ustawy wyznaczającej obszary morskie kraju⁶⁵. W ślady władz Filipin poszedł rząd w Hanoi, który wydał dekret numer 11/2021/ND-CP regulujący kwestie dotyczące warunków przydzielania uprawnień do eksploatacji zasobów naturalnych na określonych obszarach morskich⁶⁶. Oba państwa zmierzają do wzmocnienia swojej obecności na kontrolowanych przez siebie obiektach. Ma ona różne formy, począwszy od umieszczania znaczników potwierdzających zwierzchnictwo⁶⁷, aż do budowy instalacji wojskowych⁶⁸.

Działania chińskie znalazły również odzwierciedlenie w decyzjach Malezji. W sierpniu 2021 r. Malezja przeprowadziła manewry na dużą skalę, które nie są częstą praktyką tego państwa. Podczas ćwiczeń marynarka wojenna przedstawiła swój potencjał bojowy, który miał na celu odstraszyć pozostałe państwa regionu przed naruszeniem suwerennych praw Malezji nad wodami w wyłącznej strefie ekonomicznej⁶⁹. Rząd w Kuala Lumpur podobnie jak pozostałe państwa regionu w przypadku kryzysu stosuje zarówno rozwiązania dyplomatyczne, jak i zwiększoną aktywność militarną. Na początku października 2021 r. ministerstwo spraw zagranicznych wezwało ambasadora ChRL, na którego ręce złożono protest w sprawie naruszenia przez chińskie statki wyłącznej strefy ekonomicznej Malezji u wybrzeży Sabah i Sarawak. Malezyjska dyplomacja w proteście powołała się na UNCLOS i zaznaczyła, że wszystkie kwestie dotyczące Morza Południowochińskiego powinny być rozwiązywane pokojowo, zgodnie z powszechnie uznanymi

⁶⁴ J.G. Agcaoili, „Philippines’ second missile-capable warship arrives”, ABS-CBN News, 9 lutego 2021 r., <https://news.abs-cbn.com/news/02/09/21/philippines-second-missile-capable-warship-arrives> (dostęp: 21.01.2022).

⁶⁵ M. Cruz, „House bill to reinforce PH sea zone”, manilastandard.net, 18 lutego 2021 r., <https://manilastandard.net/news/national/347334/house-bill-to-reinforce-ph-sea-zone.html> (dostęp: 21.01.2022).

⁶⁶ „Decree provides new regulations on sea area allocations”, Vietnam+, 18 lutego 2021 r., <https://en.vietnamplus.vn/decreed-provides-new-regulations-on-sea-area-allocations/196403.vnp> (dostęp: 21.01.2022).

⁶⁷ „PH installs more sovereign markers on northern islands”, ABS-CBN News, 18 lutego 2021 r., <https://news.abs-cbn.com/news/02/18/21/ph-installs-more-sovereign-markers-on-northern-islands> (dostęp: 21.01.2022).

⁶⁸ „Vietnam shores up its Spratly defenses”, Asia Maritime Transparency Initiative, 19 lutego 2021 r., <https://amti.csis.org/vietnam-shores-up-its-spratly-defenses/> (dostęp: 21.01.2022).

⁶⁹ R. Rahmat, „Malaysia flexes missile capabilities of submarine, Kasturi-class corvettes in South China Sea”, Janes, 16 sierpnia 2021 r., <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/malaysia-flexes-missile-capabilities-of-submarine-kasturi-class-corvettes-in-south-china-sea> (dostęp: 21.01.2022).

zasadami prawa międzynarodowego⁷⁰. Działania dyplomatyczne zostały jednak uzupełnione przez mobilizację marynarki wojennej. Niedługo po złożeniu protestu wiceadmirał Datuk Sabri Zali poinformował o dołączeniu dodatkowego okrętu wojennego do dwóch wcześniej operujących jednostek, których zadaniem było patrolowanie wód u wybrzeży Sabah i Sarawak, czyli w rejonie, gdzie wykryto wcześniej chińskie statki⁷¹.

Dyplomatyczne działania państw regionu były coraz bardziej intensywne i w połowie listopada 2021 r. ministerstwo spraw zagranicznych Filipin wystosowało kolejny protest w związku z aktywnością trzech statków chińskiej straży przybrzeżnej, które zablokowały dwóm filipińskim jednostkom dostęp do mielizny Second Thomas (Second Thomas Shoal) i użyły wobec nich armatek wodnych. Minister spraw zagranicznych Teodoro Locsin, Jr w proteście skierowanym do chińskiego ambasadora Huang Xiliana zwrócił uwagę, że statki cywilne z zaopatrzeniem dla żołnierzy stacjonujących na atolu są objęte ochroną w ramach traktatu o wzajemnej obronie ze Stanami Zjednoczonymi, a sam incydent może wpłynąć na pogorszenie relacji dwustronnych między Filipinami i Chinami, które przez ostatnie lata były rozwijane przez prezydenta Rodrigo Duterte i przewodniczącego Xi Jinpinga⁷². Wkrótce po incydencie minister obrony Delfin Lorenzana zapowiedział wznowienie misji z zaopatrzeniem na mieliznę Second Thomas⁷³. Strona chińska nie poprzestała jednak na obserwacji działań filipińskich, a po realizacji transportu rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Zhao Lijian zwrócił się do filipińskiego rządu z wezwaniem do wypełnienia swoich zobowiązań i usunięcia wraku statku BRP Sierra Madre, który osiadł na mieliznie Second Thomas. Zgodnie z nowym stanowiskiem rzecznika chińskiej dyplomacji, patrole straży przybrzeżnej ChRL na tym obszarze są zgodne z prawem, a uzupełnienie zapasów przez Filipiny było potraktowane jako misja humanitarna. Gdy Chiny zajęły rafę Mischief w połowie lat 90. XX w., Filipiny celowo osadziły BRP Sierra Madre na mieliznie Second Thomas, aby zaakcentować swoje roszczenia do tego

⁷⁰ „Malaysia protests the encroachment of Chinese vessels into Malaysian waters”, Ministry of Foreign Affairs Malaysia, 04.10.2021, <https://www.kln.gov.my/web/guest/-/malaysia-protests-the-encroachment-of-chinese-vessels-into-malaysian-waters> (dostęp: 21.01.2022).

⁷¹ „Royal Malaysian Navy deploys additional ship over encroachment in Exclusive Economic Zone off Sabah, Sarawak coast”, Malay Mail, 6 października 2021 r., <https://www.malaymail.com/news/malaysia/2021/10/06/royal-malaysian-navy-deploys-additional-ship-over-encroachment-in-exclusive/2011347> (dostęp: 21.01.2022).

⁷² J.A.L. Rocamora, „PH outraged after Chinese vessels blocked PH supply boats”, Philippine News Agency, 18 listopada 2021 r., <https://www.pna.gov.ph/articles/1160135> (dostęp: 21.01.2022).

⁷³ E.D. Cruz, „Philippines set to resume resupply mission to South China Sea”, Reuters, 21 listopada 2021 r., <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/philippines-set-resume-resupply-mission-south-china-sea-2021-11-21/> (dostęp: 21.01.2022).

obszaru. Od tego czasu na zardzewiałym wraku statku stacjonuje mały kontyngent filipińskich żołnierzy⁷⁴. Rząd w Manili nie tylko odrzucił chińskie wezwanie do usunięcia wraku BRP Sierra Madre, ale jednocześnie zaprzeczył twierdzeniom, jakoby Filipiny kiedykolwiek do tego się zobowiązały⁷⁵. Dodatkowo ostatni incydent został wykorzystany przez Izbę Reprezentantów do zebrania poparcia dla zatwierdzenia w drugim czytaniu projektu ustawy regulującej granice stref morskich Filipin na podstawie UNCLOS. Wiceprzewodnicząca komisji spraw zagranicznych Izby Reprezentantów Cyrille Abueg-Zaldivar zwróciła uwagę, że wydarzenia w pobliżu mielizny Second Thomas są dowodem na to, jak bardzo potrzebna jest taka ustawa dla ochrony suwerennych praw kraju⁷⁶.

Koniec 2021 r. nie przyniósł deeskalacji napięć, a Chiny przeprowadziły drugie manewry morskie z udziałem lotniskowca Shandong. W ramach ćwiczeń zrealizowano operacje polegające na lądowaniu myśliwców na pokładzie lotniskowca, a także symulacje kontroli zniszczeń w warunkach bojowych⁷⁷. Natomiast filipiński rząd przedsięwziął poważne kroki w kierunku modernizacji swoich sił zbrojnych. Po pierwsze dokonano alokacji 55,5 mln USD na początkową fazę finansowania systemu naddźwiękowych pocisków manewrujących średniego zasięgu opracowanego wspólnie przez Indie i Rosję. Przedstawiciele filipińskiej marynarki wojennej odwiedzili w tym celu na początku grudnia fabrykę BrahMos Aerospace w Hajdarabadzie specjalizującą się w integracji systemów mechanicznych i montażu systemów elektronicznych. Po drugie podpisano kontrakt z południowokoreańskim Hyundai Heavy Industries na budowę dwóch korwet⁷⁸.

⁷⁴ W. Cheng, „China tells PH to remove BRP Sierra Madre from Ayungin Shoal”, ABS-CBN News, 24 listopada 2021 r., <https://news.abs-cbn.com/news/11/24/21/china-tells-ph-to-remove-brp-sierra-madre-from-ayungin> (dostęp: 21.01.2022).

⁷⁵ K. Lema, „Philippines rejects China's demand to remove grounded navy ship”, Reuters, 25 listopada 2021 r., <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/philippines-rejects-chinas-demand-remove-grounded-navy-ship-2021-11-25/> (dostęp: 21.01.2022).

⁷⁶ Z. Ochona, „House OKs bill defining PH maritime zones on 2nd reading”, ABS-CBN News, 29 listopada 2021 r., <https://news.abs-cbn.com/news/11/29/21/house-oks-bill-defining-ph-maritime-zones-on-2nd-reading> (dostęp: 21.01.2022).

⁷⁷ L. Xuanzun, „China's 2nd aircraft carrier conducts exercises in South China Sea”, *Global Times*, 19 grudnia 2021 r., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1242815.shtml> (dostęp: 21.01.2022).

⁷⁸ R.H. Laskar, „'Done deal': Philippines allocates funds to buy India's BrahMos missile system”, *Hindustan Times*, 30 grudnia 2021 r., <https://www.hindustantimes.com/india-news/done-deal-philippines-allocates-funds-to-buy-india-s-brahmos-missile-system-101640869478707.html> (dostęp: 21.01.2022).

*

W kolejnym roku pandemicznym, uznając, iż pozycja Stanów Zjednoczonych w globalnej polityce słabnie, dyplomacja chińska przystąpiła do aktywnego promowania swych norm w zakresie praw człowieka. Agenda alternatywy dla Zachodu jest przede wszystkim oparta na założeniach, iż bez zaspokojenia podstawowych potrzeb materialnych nie ma sensu mówić o kwestiach wolnościowych. Tym samym bazując na własnych doświadczeniach, ChRL przedstawia się jako lider normatywny w państwach rozwijających się. Symboliczna w tym aspekcie była krytyka decyzji Stanów Zjednoczonych o wycofaniu się z Afganistanu. Z jednej strony dało to możliwości potępienia Waszyngtonu jako nieodpowiedzialnego mocarstwa, z drugiej zaś rodziło konieczność większego zaangażowania, które do tej pory miało charakter jedynie sporadyczny. Od wojskowego zaangażowania się NATO w Afganistanie w 2001 r. chińskie podmioty inwestowały głównie w przemysł wydobywczy, korzystając z parasola wojskowego, a obecność wojskowa Zachodu dała możliwość limitowania negatywnego wpływu grup terrorystycznych w zachodnich częściach Chin. Po decyzji Waszyngtonu dyplomacja chińska musiała bardzo szybko uznać rządy talibów, które w każdej chwili mogą szantażować Chiny ewentualnym wsparciem ruchów separatystycznych w Sinkiangu. Kontrowersje wzbudziły też nowe regulacje Chin związane z działaniami na Morzu Południowochińskim. Zmiany legislacyjne rozszerzyły prawa straży przybrzeżnej, dzięki czemu może ona używać broni, kiedy suwerenne prawa Chin są zagrożone. Postępowanie wbrew dotychczasowemu prawu międzynarodowemu zintegrowało państwa Azji Południowo-Wschodniej, które w odpowiedzi na chińskie kroki podejmują adekwatne działania, odpowiadając tym samym na rosnącą asertywność władz w Pekinie.

China vs. the world in the second pandemic year

The article discusses recent developments in China's foreign policy during the second year of the global pandemic caused by COVID-19. The first part is devoted to the general objectives of China's foreign policy and its attempts to redefine human rights for the purpose of domestic policy. The People's Republic of China prioritized relations with the great powers, namely Russia and the United States, over European Union and developing countries. The second part concerns the issue of the Afghan crisis after US troops' withdrawal. China criticized the United States, blaming Washington for causing Kabul's political and economic chaos. China became one of the decisive powers when it comes to the reestablishment of the Afghan government, raising questions about China's foreign policy principle of non-interference in internal affairs. The last part of the article focuses on the normative dimension of Chinese policy in the South China Sea, especially regarding the Coast Guard Law of the People's Republic of China, which introduced new guidelines

regulating the activities of the Chinese coastguard. The authors also consider the reaction of Southeast Asian countries to the new powers granted to the Chinese coast guard. In addition, special attention is paid to the Chinese blockade of access to the Second Thomas Shoal and the reaction of the Philippines to the increased activity of the Chinese fleet in the Spratly Archipelago.

Keywords: China, US, Afghanistan, human rights, South China Sea, Spratly Archipelago

Słowa kluczowe: Chiny, USA, Afganistan, prawa człowieka, Morze Południowochińskie, archipelag Spratly